

Prologas

TAMSŲ PRIEŠAUŠRĮ triskart buvau prabudusi. Iš pradžių apimta sielvarto, paskui – džiaugsmo, o galiausiai vieniša. Mane iš lėto žadino iki gyvo kaulo smelkiančios netekties ašaros, jos glostė man veidą, lyg raminančios rankos brauktų vandeniu suvilgytu audeklu. Įsikniaubiau į drėgną priegalvį ir leidausi sūrios upės nuplukdoma į atminties prikelto sielvarto olas, į požemines miego gelmes.

Paskui pakirdau iš ugningo džiaugsmo, kūnas rietėsi lanku fizinės sueities įkaršty, oda vis dar juto jo kūną, prisilietimas vilnijo ir blėso mano nervų galūnių link, iš manojo centro ribuliuojant išsipildymo bangoms. Vijau sąmonę šalin, vėl ieškodama aitraus, šilto kvapo, kuriuo alsuoja pasotintas vyro geismas, saugiam savo mylimojo, miego, glėby.

Trečią kartą prabudau viena, nepasiekiamą nei meilei, nei širdgėlai. Atminty aiškiai regėjau akmenis. Nedideliu ratu stovinčius akmenis ant stačios žaliuojančios kalvos keteros. Ta kalva vadinama Kraig na Dunu – fėjų kalnu. Kai kas sako, kad toji kalva užkerėta, kiti – kad užkeikta. Teisūs ir vieni, ir kiti. Bet niekas nežino, kam tie akmenys skirti.

Niekas, išskyrus mane.

PIRMA DALIS

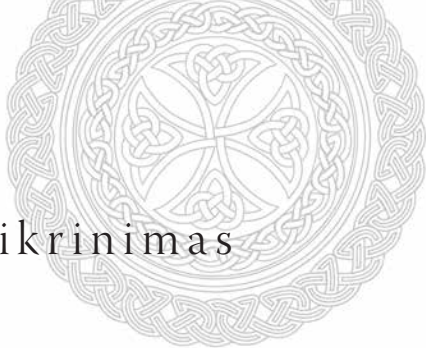

Tamsa, iš anapus veidrodžio

Invernesas, 1968

1

Rikiuotės patikrinimas

RODŽERIS VEIKFILDAS stovėjo vidury kambario, jausdamasis apsupty. Pamanė, kad tas jausmas gal ir pagrįstas, nes jis juk ir yra apsupty: stalų, nukrautų įvairiomis senienomis ir suvenyrais, sunkių karalienės Viktorijos stiliaus baldų, apmaustytų užvalkalais, aptrauktų pliušu ir apdangstytų megztais užtiesalais, mažyčių pintų kilimėlių, kurie guli ant išblizgintų medžio grindų tik ir tykodami progos slystelėti į šoną, kai nieko bloga nenujausdamas užmini koja. Apsuptytas dvylikos kambarių, užgriozdintų baldais, drabužiais ir popieriais. Ir knygomis – Dieve mano, ir knygomis!

Kabinete pasieniui iš trijų pusių stovėjo knygų lentynos, visos ligi vienos – sausakimšai prigrūstos. Apdriškę kišeninio formato detektyviniai romanai popieriniais viršeliais ryškiaspalvėmis stirtomis rikiavosi priešais veršio oda įrištus tomus, kurie savo ruožtu ankštai glaudėsi prie knygų klubo bukletų su pasiūlymais, senovinių tomų, susirankiotų naršant po išėjusiųjų bibliotekas, ir tūkstančių brošiūrų, lankstinukų ir rankomis susiūtų rankraščių.

Panaši padėtis vyravo ir kituose kambariuose. Knygomis ir popieriais buvo nukrauti visi ligi vieno horizontalūs paviršiai, kiekviena spintelė per sąsparas dejavo ir girgždėjo. Velionis jo įtėvis nugyveno ilgą ir turtingą gyvenimą, geru dešimtmečiu viršijo Biblijoje atseikėtas septynias dešimtis. Per visus aštuoniasdešimt kelerius savo metus pastorius Redžinaldas Veikfildas ničnieko neišmetė.

Rodžeris užgnaužė norą sprukti lauk pro duris, šokti į savo „Morris Minor“ ir spausti atgal į Oksfordą, palikus pastoriaus namus su visu turiniu darganų ir vandalų malonei. Raminkis, sudraudė pats save ir giliai įkvėpė. Susidorosi. Knygos – lengvoji dalis; tereikia jas išrūšiuoti, o tada pakviesti ką nors, kad ištemptų lauk, ir baigta. Žinoma, prireiks sunkvežimio sulig traukinio vagonu, bet tai įveikiama. Drabužiai – menka bėda. Viskas atiteks labdaros organizacijoms.

Rodžeris nenučiuokė, ką tos labdaros organizacijos veiks su juodais trijų dalių saržos kostiumais, siūtais apie 1948 metus, bet gal paramos nusipelnantys varguoliai ne tokie jau ir išrankūs. Jis lengviau atsikvėpė. Pastoriaus daiktams sutvarkyti Oksfordo universiteto Istorijos katedroje buvo pasiėmęs mėnesio atostogas. Gal vis dėlto tiek laiko užteks. Didesnio dvasinio nuopuolio valandėlėmis atrodė, kad tam darbui nepakaks ir metų.

Rodžeris priėjo prie vieno iš stalų ir paėmė į rankas porceliano dubenėlį. Jis buvo pilnas mažyčių metalinių stačiakampių – švininių gaberlanzių – ženklelių, kurie aštuonioliktame amžiuje būdavo išduodami parapijų elgetoms it savotiška licencija. Prie lempos rikiavosi molio buteliai, o greta jų – sidabru aptaisyta tabakinė iš riesto avino rago. Gal atiduoti juos į muziejų, paabejojo jis. Namai buvo pilni jakobitų laikų dirbinių; pastorius buvo istorikas mėgėjas, o aštuonioliktas amžius – jo mėgstamiausia medžioklės teritorija.

Pirstai nejučia ėmė glostyti tabakinės paviršių, vedžiojo juodomis įrašų eilutėmis – Kanongeito siuvėjų susivienijimo izdininkų ir diakonų pavardės ir datos, Edinburgas, 1726. Gal reikėtų pasilikti vieną kitą iš retesnių pastoriaus išgytų dirbinių... bet Rodžeris apsigalvojo, ryžtingai papurtė galvą: „Nieko nepadarysi, bičiuli, – balsu ištarė. – Čia tiesus kelias į beprotybę.“ Ar bent jau žiurkėno gyvenimo pradžia. Tik imk kaupti daiktus, tai, žiūrėk, ir pasiliksi viską, apsigyvensi šitame pabaisiškame name, tarp ištisų šlamšto kartų. „Ir su savimi kalbėtis pradėsi“, – sumurmėjo jis.

Mintis apie šlamšto kartas jam priminė garažą, ir Rodžeriui ėmė truputį linkti keliai. Pastorius, kuris iš tiesų buvo jo senelio brolis, įvaikino Rodžerį penkerių metų, kai berniuko tėvai žuvo per Antrąjį pasaulinį karą: mama – per bombardavimą, o tėvas – virš tamsių Lamanšo vandenų. Iš savo polinkio viską saugoti kunigas išlaikė visus Rodžerio tėvų daiktus, supakuotus į krepšius ir dėžes garažo gilumoje. Rodžeris tikrai žinojo, kad niekas tų pintinių per praėjusius dvidešimt metų nebuvo nė pravėręs.

Nuo minties, kad teks perkratyti tėvų daiktus, Rodžeris suaimanavo Senojo Testamento dvasia.

– O Dieve, – garsiai ištarė. – Ką nori, tik ne tai!

Jis neturėjo intencijos šiais žodžiais ko nors prašyti Dievą, bet lyg atsakymas nuaidėjo skambutis prie durų, ir Rodžeris krūptelėdamas prikando liežuvi.

Pastoriaus namų durys buvo linkusios drėgnu oru išbrinkti, o tai reiškia, kad strigo bemaž visą laiką. Rodžeris atplėšė jas, garsiai žviegiančias, ir išvydo ant slenksčio moterį.

– Kuo galiu padėti?

Ji buvo vidutinio ūgio, labai daili. Į akis jam krito smulkus sudėjimas, balta palaidinė ir viršuje – kupeta rudų garbanotų plaukų, susuktų į tokį lyg ir pusiau sutramdytą kuodą. O vidury viso šito – pora pačių keisčiausių šviesių akių, lygiai tokios spalvos, koks būna gerai subrandintas cheresas.

Moters akys šoktelėjo nuo jo vienuolikto dydžio sportbačių iki veido visa pėda aukščiau jos. Kreiva šypsenėlė praplatėjo.

– Nemėgstu pradėti nuo klišių, – pasakė moteris, – bet dievaži, kaip tu išaugai, jaunasis Rodžeri!

Rodžeris pasijuto berauštąs. Moteris nusijuokė ir ištiesė ranką.

– Juk jūs – tikrai Rodžeris, ar ne tiesa? Mano vardas Klerė Randal, buvau sena pastoriaus bičiulė. Bet jūsų nemačiau nuo to laiko, kai buvote penkerių metų.

– J... S-sakot, *buvote* tėvo draugė? Vadinasi, jūs jau žinote...

Šypsena pranyko, užleisdama vietą gailėsčiui.

– Taip, nepaprastai susisielojau išgirdusi. Širdis, tiesa?

– Mm, taip. Labai staiga. Aš ką tik atvažiavau iš Oksfordo pradėti... visko tvarkyti.

Jis nežinia į ką mostelėjo ranka, tuo mostu aprėpdamas pastoriaus mirtį, namą už nugaros ir visą jo turinį.

– Kiek pamenu jūsų tėvo biblioteką, tai šio darbelio jums užteks iki Kalėdų, – tarė Klerė.

– Tad gal mums nederėtų jums trukdyti, – kažkas tyliai pasakė su amerikietišku akcentu.

– Ak, pamiršau, – susizgribo Klerė ir pasisuko į nematomą merginą, kuri stovėjo verandos kampe. – Rodžeris Veikfildas – mano duktė Briana.

Briana Randal, droviai šypsodamasi, žengė į priekį. Rodžeris akimirka spoksojo išpūtęs akis, tada atsikvošėjo ir prisiminė, kaip dera elgtis. Žengė atgal ir plačiai atlapojo duris; akimirka šmestelėjo mintis, kada paskutinį kartą persivilko marškinius.

– Visai ne, visai ne! – širdingai patikino jis. – Kaip tik norėjau atsikvėpti. Gal užseitumėt?

Jis nulydėjo moteris į pastoriaus kabinetą, atkreipdamas dėmesį, kad duktė ne tik pakenčiamai patraukli, bet dar ir viena iš aukščiausių merginų, kokią jam teko iš arti matyti. Lyg niekur nieko bus šešių pėdų, nusprendė pastebėjęs, kad jos galva praeinant buvo lygi su kabykla. Sekdamas paskui moteris, nevalingai pasitempė ir išsitiesė iki savųjų šešių pėdų trijų colių. Paskutinę minutę staigiai nulenė galvą, kad, žengdamas į kabinetą, nežiebtų į durų staktos viršų.

– Norėjau atvažiuoti anksčiau, – pasakė Klerė, patogiausiai įsitaisydama milžiniškame krėsele.

Vienoje pastoriaus kabineto sienoje per visą aukštį buvo įrengti langai – nuo grindų iki lubų, – ir saulės atšvaitai blyksėjo nuo perlamutro segtuko šviesiai ruduose viešnios plaukuose. Garbanos jau taisėsi sprukti iš po segtuko, ir kalbėdama Klerė išsiblaškiusi nusibraukė vieną sruogą už ausies.

– Iš tiesų net buvau susitarusi pernai atvažiuoti, bet paskui Bostone, ligininėje, prireikė skubios pagalbos... aš gydytoja, – paaiškino ji ir vos šyptelėjo dėl Rodžerio nuostabos, kurios jam nepavyko nuslėpti. – Bet man labai gaila, kad neatvažiavom; aš taip norėjau vėl pamatyti jūsų tėvą.

Rodžeriui pasirodė kiek keistoka, ko gi jos atsidangino dabar, žinodamos, kad pastorius mirė, bet klausti būtų buvę nemandagu. Užtat pasiteiravo:

– Lankote žymias vietas, ar ne?

– Taip, atvažiavom iš Londono automobiliu, – atsakė Klerė ir nusišypsavo dukteriai. – Norėjau, kad Bri pamatytų kraštą; klausydamasis, kaip ji šneka, ir nepamanytumėt, bet ji – tokia pat anglė kaip ir aš, nors čia niekada negyveno.

– Šit kaip?

Rodžeris pažvelgė į Brianą. Iš tikrųjų ji neatrodo anglė, pamanė jis; be aukšto ūgio, ji dar puikavosi tankiais raudonais plaukais, kuriuos nešiojo palaidus, krintančius ant pečių, ir buvo raiškių, aštrių veido bruožų, tiesia ir kiek ilgoka nosimi – gal net mažumėlę per ilga.

– Aš gimiau Amerikoje, – ėmė aiškinti Briana, – bet ir mama, ir tėvelis yra – tai yra buvo – anglai.

– Buvo?

– Vyras mirė prieš dvejus metus, – paaiškino Klerė. – Man atrodo, jūs jį pažinojote – Frenkas Randalas.

– *Frenkas* Randalas! Žinoma! – Rodžeris pliaukštelėjo sau per kaktą ir nukaito, nes Briana ėmė kikenti. – Jūs mane visišku kvailiu palaikysit, bet tik dabar suvokiau, kas jūs esat.

Vardas daug ką atskleidė; Frenkas Randalas buvo žymus istorikas ir geras pastoriaus draugas; daugelį metų jiedu keitėsi jakobitų paslaptimis, nors pastoriaus namuose Frenkas Randalas nesilankė mažiausiai dešimt metų.

– Taigi... jūs lankėte istorines vietas Inverneso apylinkėse? – spėjo Rodžeris. – Ar jau buvote Kulodene?

– Dar ne, – atsakė Briana. – Manėm vėliau šią savaitę nuvažiuoti.

Jos šypsena buvo mandagi, ir tiek.

– Šią popietę esam užsirašiusios į ekskursiją po Neso ežerą, – pasakė Klerė. – Ir galbūt rytoj nuvažiuosime į Fort Viljamą, o gal šiaip pamaklinsime po Invernesą; nuo to laiko, kai paskutinį kartą ten lankiausi, miestas labai išaugo.

– O kada lankėtės?

Rodžeris svarstė, ar derėtų siūlytis pabūti gidu. Iš tiesų reikėtų negaišti laiko, bet Randalai buvo geri pastoriaus bičiuliai. Be to, perspektyva su

dviejų patrauklių damų draugija automobiliu nuvažiuoti į Fort Viljamą ji traukė kur kas labiau negu garažo kuopimas, kaip tik laukiantis savo eilės.

– Ak, daugiau kaip prieš dvidešimt metų. Labai seniai.

Klerės balse pasigirdusi keista gaidelė privertė Rodžerį į ją žvilgtelėti, bet ji sutiko jo žvilgsnį šypsodamasi.

– Ką gi, – ryžosi jis, – jeigu galiu ką nors jūsų labai padaryti, kol esate Aukštumose...

Klerė vis dar šypojo, bet kai kas jos veide pasikeitė. Rodžeriui pasirodė, kad ji tik ir laukė progos. Klerė pažiūrėjo į Brianą, tada vėl į Rodžerį.

– Jeigu jau užsiminėt, – tarė ji ir dar plačiau nusišypojo.

– Ak, mama! – sušuko Briana. – Nejaugi sukai ponui Veikfeldui galvą! Pažiūrėk, kiek jis turi darbo!

Ji mostelėjo į užgriozdintą kabinetą, kaupinas dėžes ir neaprėpiamas knygų stirtas.

– O, tai joks vargas! – užprotestavo Rodžeris. – Mm... o koks reikalas?

Klerė pervėrė dukterį įspėjančiu žvilgsniu.

– Aš nesirengiu trenkti jam per galvą ir nusitempti, – kandžiai pasakė. – Bet gal jis pažįsta ką nors, kas galėtų padėti. Tai nedidelis istorinis projektas, – paaiškino ji Rodžeriui. – Man reikia žmogaus, neblogai pasiklausiusio apie XVIII a. jakobitus – Gražuolį princą Čarlį ir visa kita.

Rodžeris susidomėjęs palinko į priekį.

– Jakobitus? – paklausė jis. – Tas laikotarpis – ne visai mano sritis, bet apie jį neblogai nusimanau... sunku būtų nenutuokti, gyvenant taip arti Kulodeno. Ten juk vyko baigiamasis mūšis, žinot, – paaiškino jis Brianai. – Kur Gražuolio princo vyrai susidūrė su Kamberlando kunigaikščio pulkais ir už savo vargus buvo išskersti.

– Tiesa, – tarė Klerė. – O tai iš tikro susiję su dalyku, kurį aš noriu išsiaiškinti.

Ji ištraukė iš rankinės sulankstytą popieriaus lapą. Rodžeris jį išlankstė ir greitosiomis peržvelgė. Tai buvo vardų sąrašas – apie trisdešimt, visi vyrų. Lapo viršuje buvo užrašyta: „JAKOBITŲ SUKILIMAS, 1745 – Kulodenas“.

– Ak, keturiasdešimt penktieji? – ištarė Rodžeris. – Šie vyrai kovėsi prie Kulodeno, tiesa?

– Taip, – atsakė Klerė. – Noriu sužinoti štai ką – kiek vyrų iš šio sąrašo per mūsų liko gyvi?

Rodžeris skaitė sąrašą ir trynėsi smakrą.

– Klausimas paprastas, – pasakė jis, – bet atsakymą rasti gali būti nelengva. Kulodeno lauke žuvo tiek daug Aukštumų klanų vyrų, princo Karolio sekėjų, kad po vieną atskirai jų niekas nelaidojo. Suvertė į masines kapavietes, pažymėtas vienui vienu akmeniu su klanu vardu.

– Žinau, – atsiliepė Klerė. – Briana čia nebuvo, bet aš buvau... labai seniai.

Rodžeriui pasirodė, kad jos akyse šmėstelėjo šešėlis, nors greit jo nebebuvo matyti, nes ji ėmė raustis rankinėje. Nieko nuostabaus, pamane jis. Kulodeno laukas daro nemenką įspūdį; žiūrint į tuos pelkynų plotus, ir jam pačiam ašaros tvenkdavosi akyse nuo minties apie kilnumą ir narsą škotų kalniečių, čia iššudytų ir gulinčių po velėna.

Ji išlankstė dar kelis spausdintus lapus ir atkišo jam. Ilgas baltas pirštas perbėgo vieno lapo parašte. Gražios rankos, pastebėjo Rodžeris; dailios, kruopščiai prižiūrimos ir ant kiekvienos – po žiedą. Ypač į akį krito sidabrinis ant dešinės rankos: platus karaliaus Jokūbo stiliaus žiedas su būdingu pintu Aukštumų ornamentu, papuoštas dagių žiedais.

– O čia žmonių vardai, kiek žinau. Pamaniau, gal jie pagelbės, nes jeigu jų vyrai žuvo prie Kulodeno, galima tikėtis rasti įrašų, kad vėliau šios moterys ištekėjo antrą kartą arba emigravo. Įrašų tikriausiai galima rasti parapijos įrašų knygoje? Jos visos iš tos pačios parapijos; bažnyčia buvo Broch Mordoje – gerokai toliau į pietus nuo čia.

– Labai gera mintis, – šiek tiek nustebęs pritarė Rodžeris. – Taip išmąstytų istorikas.

– Menka iš manęs istorikė, – sausai atsakė Klerė Randal. – Kita vertus, su istoriku gyvendamas, šio to prisigaudai.

– Žinoma. – Rodžeriui toptelėjo mintis, ir jis pakilo nuo kėdės. – Aš siaubingas šeimnininkas; leiskite atnešti jums ko nors išgerti, o tada plačiau man apie tai papasakosite. Galbūt aš ir pats galėsiu jums pagelbėti.

Kad ir kokia aplink karaliavo netvarka, Rodžeris žinojo, kur laikomi grafinai, ir greit aprūpino viešniais viskiu. Į Brianos taurę kliūstelėjo gerokai sodos vandens, bet pastebėjo, kad ji gurkstelėjo taip, lyg stiklinėje turėtų purškalo nuo skruzdėlių, o ne geriausio „Glenfiddich“ salyklinio viskio. Klerė, kuri pasiprašė gyno, atrodė, viskiu mėgavosi kur kas labiau.

– Nagi. – Rodžeris vėl atsisėdo ir pasiėmė popieriaus lapą. – Istorinio tyrimo požiūriu tai įdomus klausimas. Sakėte, šie vyrai buvo kilę iš tos pačios parapijos? Spėju, jie bus iš vieno klano ar septo – matau, visai nemažai Freizerių pavarde.

Klerė laikydama rankas skreite linktelėjo.

– Jie buvo kilę iš to paties dvaro, nedidelio ūkio Aukštumose, vadinosi Broch Tuarachas – vietiniams buvo žinomas kaip Lalibrochas. Tie vyrai priklausė Freizerių klanui, nors lordui Lovatui kaip vadui formaliai nebuvo prisiekę. Prie sukilimo jie prisidėjo anksti; kovėsi prie Prestonpanso, o Lovato vyrai atėjo tik prieš Kulodeną.

– Šit kaip? Įdomu.

Normaliomis aštuoniolikto amžiaus sąlygomis tokie smulkūs ūkininkai nuomininkai būtų mirę ten, kur ir gyveno, ir būtų buvę ne tik tvarkingai suguldyti kaimo bažnyčios šventoriuje, bet ir kruopščiai surašyti parapijos knygose. Vis dėlto Gražuolio princo Čarlio mėginimas 1745-aisiais atgauti Škotijos sostą neabejotinai sudrumstė įprastą gyvenimo eigą.

Per badą, kuris kilo po prazūtingo Kulodeno pralaimėjimo, daug kalniečių emigravo į Naująjį Pasaulį; kiti, ieškodami maisto ir darbo, iš slėnių ir pelkynų pasitraukė į miestus. Nedaugelis pasiliko, atkakliai įsikibę savo žemių ir tradicijų.

– Išeitų nepaprastai įdomus straipsnis, – balsu mąstė Rodžeris. – Pasekti saujelės žmonių likimus, pažiūrėti, kas jiems visiems nutiko. Ne taip įdomu, jeigu vis dėlto jie visi būtų žuvę Kulodene, bet tikėtina, kad keletas ir išsikapstė.

Jis būtų norėjęs imtis tyrimo net ir be Klerės Randal siūlymo, nes projektas žadėjo malonų atotrūkį.

– Taip, manau, galėčiau jums pagelbėti, – pasakė Rodžeris ir buvo apdovanotas malonia dėkinga jos šypsena.

– Tikrai imtumėtės? Kaip nuostabu! – sušuko ji.

– Man bus vienas malonumas, – patikino Rodžeris. Jis sulankstė lapą ir padėjo ant stalo. – Pradėsiu iš karto, nė kiek nedelsdamas. Bet papasakokit, kaip jums patiko kelionė iš Londono.

Pokalbis tapo bendras, ponios Randal dosniai pasidalijo su juo pasakojimais apie skrydį per Atlantą ir kelionę automobiliu nuo Londono. Rodžeris mintimis kiek nuklydo į šalį, ėmėsi planuoti tyrimą. Jautėsi truputį kaltas, kad prisiėmė šitą užduotį; iš tikro neturėtų skirti jai laiko. Kita vertus, juk įdomus klausimas. Ir galimas daiktas, kad dirbdamas šį darbą kartu kiek patvarkys pastoriaus medžiagą; tikrai žinojo, kad garaže stūkso keturiasdešimt aštuonios dėžės, visos su užrašais „Jakobitai, įvairi medžiaga“. Vien tos minties pakako, kad Rodžeriui pasidarytų silpna.

Išgastingai atsiplėšęs mintimis nuo garažo, jis susivokė, kad pašnekesys staiga pakeitė kryptį.

– Druidai?

Rodžeris jautėsi lyg apdujęs. Įtariai įsispoksojo į savo stiklinę, tikrindamas, ar iš tikro įsipylė sodos vandens.

– Negirdėjote apie juos? – Klerė atrodė šiek tiek nusivylusi. – Jūsų tėvas – pastorius – apie juos žinojo, nors viešai apie tai nekalbėjo. Gal nematė esant verta jums pasakoti; laikė visa tai lyg ir kokiais juokais.

Rodžeris pasikasė galvą, susitaršė tankius juodus plaukus.

– Ne, iš tiesų neprisimenu. Bet jūs teisi, jis galėjo nelaikyti to rimtu dalyku.

– Na, aš ir nežinau, ar tai iš tiesų rimta.

Klerė užsikėlė koją ant kojos. Jos kojinių paviršiumi ant blauzdų sušvito saulės atspindys, pabrėždamas kaulų dailumą.

– Kai paskutinį kartą čia buvau su Frenku – Viešpatie, prieš dvidešimt trejus metus! – pastorius jam pasakojo, kad šiose vietose veikė grupelė... na, šiuolaikinių druidų, taip tikriausiai juos reikėtų vadinti. Neįsivaizduoju, kiek ten jie galėtų būti autentiški, tikriausiai ne ypač.

Briana sėdėjo palinkusi į priekį, susidomėjusi, pamiršusi rankose viskio stiklą.

– Pastorius negalėjo viešai pripažinti, kad apie juos žino, – suprantat gi, pagonybė ir visa kita, – bet jo namų šeimininkė, ponia Greiham, buvo į tą būrelį įsitraukusi, todėl kartkartėmis jis nugirsdavo apie jų veiklą ir Frenkui leido suprasti, kad auštant per laužų šventę Belteiną – tai yra gegužės pirmąją – vyks kažin kokios apeigos.

Rodžeris linktelėjo, mėgindamas prisijaukinti šią mintį – kad pagyvenusi ponia Greiham, ta neapsakomai dorybinga ypata, galėtų dalyvauti pagonių apeigose ir šokti auštant aplink akmenų ratus. Pats apie druidų apeigas tik tiek atsiminė, kad per kai kurias iš jų būdavo deginamos aukos pintuose narvuose, o tatai, regis, dar labiau neįtikimas elgesys tam tikro amžiaus škotų presbiterijonų tikybos damai.

– Visai netoli ant kalvos yra stačių akmenų ratas. Tai mes prieš auštant nuėjome ten, na, pašniukštinėti, – pasakojo toliau Klerė, atsiprašomai gūžtelėjusi pečiais. – Jūs gi žinot, kokie tie mokslininkai – kai reikalas susijęs su jų sritimi, sąžinės nė pėdsako nelieka, ką jau kalbėt apie socialinį diskretiškumą.

Sulig šiuo pareiškimu Rodžeris truputį krūptelėjo, bet palinksėjo ironiškai pritardamas.

– Ir štai jos pasirodo, – toliau pasakojo Klerė, – ir ponia Greiham tarp jų, visos apsisiautusias paklodėmis, ima giedoti ir šokti akmenų rato vidury. Frenkas tiesiog apako, – nusišypsojo ji. – Ir iš tiesų išpūdingai atrodė, net man.

Ji valandėlę patylėjo, mėsliai žvelgdama į Rodžerį.

– Girdėjau, ponia Greiham prieš porą metų pasimirė. Bet įdomu... gal žinot, ar ji turėjo šeimą? Manau, narystė tokiuose būreliuose dažnai esti paveldima; gal atsirastų dukterė ar anūkė, kuri galėtų man ką nors papasakoti.

– Na, – iš lėto prabilo Rodžeris, – yra anūkė – jos vardas Fiona, Fiona Greiham. Tiesą sakant, kai jos senelė mirė, ji atėjo čia padėti tvarkytis namuose; pastorius tikrai buvo per senas, kad galėtum palikti vieną.

Jeigu kokia mintis ir būtų galėjusi nustelbti regėjimą, kaip ponia Greiham šoka, apsisivijusi paklode, tai kaip tik tokia: devyniolikmetė Fiona – žilos

senovės mistinių žinių sergėtoja. Bet Rodžeris žaismingai numojo į ją ranka ir kalbėjo toliau:

– Jos dabar nėra, gaila. Bet galėčiau jums iškviesti.

Klerė atsisakydama mostelėjo grakščia ranka.

– Nevarkit. Gerai bus ir kitą kartą. Jau ir taip šiandien per ilgai jus gaisiname.

Rodžerio apmaudui, ant stalelio tarp krėslų ji pastatė tuščią stiklinę, tada Briana rūgščia mina ten pat pastatė ir savąją pilnutėlę. Briana Randal kramto nagus, pastebėjo jis. Šis mažytis netobulumo įrodymas suteikė jam drąsos žengti kitą žingsnį. Mergina jį intrigavo, jis nenorėjo leisti jai išeiti nebūdamas tikras, kad pamatys dar kartą.

– O jei jau prabilome apie akmenų ratus, – greit pasakė, – manyčiau, žinau tą, kurį jūs turėjot galvoj. Ten gana gražūs vaizdai, ir ne per toli nuo miesto. – Jis nusišypsojo tiesiai Brianai Randal ir automatiškai įsidėmėjo, kad aukštai ant vieno skruostikaulio ji turi tris nedideles strazdanas. – Pamačiau, pirmiausia nuvažiuosiu į Broch Tuarachą. Jis į tą pačią pusę kaip ir akmenų ratas, tai gal... aaai!

Stuktelėdama savo didžiule rankine, Klerė Randal ūmai nustūmė abi taures nuo stalelio ir apliejo Rodžeriui sterblę ir kelius salykliniu viskiu, gausiai praskiestu sodos vandeniu.

– Labai atsiprašau, – apgailėstavo ji, akivaizdžiai sutrikusi. Pasilenkė ir pradėjo rinkti krištolo šukes, nekreipdama dėmesio į padrikas Rodžerio pastangas ją sustabdyti.

Briana, atskubėjusi į pagalbą su sauja lininių servetėlių, kurias nugriebė nuo indaujos, piktinosi:

– Jau iš tikrųjų, mama, nežinau, kaip tau iš viso leidžia operuoti. Už duoninę mažesniems daiktams tu tiesiog pavojinga. Pasižiūrėk, per tavo jo batai permirkę viskiu! – Ji priklaupė ant grindų ir įniko energingai šluostyti palietą gėrimą ir rinkti krištolo šukes. – Ir kelnės taip pat.

Išpešusi švrią servetėlę iš šūsnies, kurią buvo persimetusi per ranką, ji stropiai blizgino Rodžerio batų nosis, o liepsnojančių plaukų kupeta tuo metu entuziastingai plaukstėsi jam apie kelius. Jos galva pamažu kilo, ji apžiūrinėjo jo šlaunis ir energingai sausino aptaškytas velvetinių kelnų vietas. Rodžeris užsimerkė ir išgąstingai ėmė galvoti apie baisias avarijas keliuose, vidaus įplaukų mokesčių formas ir piktus ateivius iš kosmoso – ką nori, kad tik visiškai neapsigėdintų, tuo tarpu šiltas Brianos Randal alsavimas švelniai smelkėsi pro drėgną kelnų audinį.

– Hmm, gal verčiau tai, kas liko, pats susitvarkytumėt? – iš kažkur jo nosies aukštyje atsklido balsas, ir Rodžeris atsimerkęs išvydo porą gilių

mėlynų akių, kurios žvelgė virš plačios šypsenos. Netvirta ranka jis paėmė jos siulomą servetėlę, alsuodamas taip, lyg jį ką tik būtų vijęsis traukinys.

Nuleidęs galvą, Rodžeris ėmė valytis kelnes ir pastebėjo Klerę Randal, stebinčią jį su užuojauta ir linksmumu veide. Nieko kito jos išraiška neišdavė; nė pėdsako to, ką pamatė šmėstelint jos akyse prieš pat katastrofai ištinkant. Vis dėlto buvo taip sutrikęs, tikriausiai įsivaizdavo, pamanė jis. Nes kam, po paraliais, jai būtų reikėję išversti tas taures tyčia?

– *Nuo kada tu domiesi druidais, mama?*

Brianai, regėjos, šita mintis kėlė nenumaldomą juoką; pastebėjau, kaip ji iš paskutiniųjų tvardėsi, kai šnekučiavausi su Rodžeriu Veikfildu, ir tuo metu suturėta geraširdiška šypseną dabar puošė jos veidą.

– *Ruošiesi nusičiupti paklodę ir dėtis prie jų?*

– *Tai jau tikrai būtų smagiai už ligoninės darbuotojų susirinkimus ketvirtadieniais, – atsakiau. – Tik kad skersvėjai traukia.*

Ji garsiai nusikvatojo, nubaidydama nuo tako prieš mus du paukščiukus.

– *Ne, – pasakiau surimtėdama. – Ne pačios druidų damos mane domina. Pažinojau Škotijoje vieną moterį ir norėčiau ją susirasti, jeigu pavyks. Neturiu jos adreso, nes nepalaikiau su ja ryšio kokius dvidešimt metų, bet ji tokiomis keistybėmis domėjosi: raganavimu, senovės tikėjimais, folkloru. Visokiais tokiais dalykais. Kadaise ji čia netoliese gyveno, galėtų priklausyti tokiam būreliui.*

– *Kokia jos pavardė?*

Papurčiau galvą ir čiupau atsisegusią segę, slystančią iš garbanų. Pirštai jos nesugraibė, ir segė nušoko į aukštą žolę palei taką.

– *Velnius! – susikeikiau ir pasilenkiau jos ieškoti. Netvirtomis rankomis pagraibiau tarp tankių stiebelių ir šiaip ne taip sučiupau segtuką, slidų nuo drėgnos žolės. Mintis apie Geilis Dankan iki šiol išmušdavo mane iš vėžių.*

– *Nežinau, – atsakiau, braukdama garbanas nuo suplukusio veido. – Na, praėjo šitiek laiko, esu tikra, kad jos pavardė dabar bus kitokia. Jinai buvo našlė; galėjo vėl ištekėti arba susigrąžinti mergautinę pavardę.*

– *Aa. – Briana prarado susidomėjimą ir kurį laiką žingsniavo tylėdama. Staiga paklausė: – Mama, ką tu manai apie Rodžerį Veikfildą?*

Žvilgtelėjau į ją – skruostai parausvėję, bet gal nuo pavasario vėjelio.

– *Atrodo labai malonus jaunas vyras, – atsargiai atsakiau. – Be abejo, protingas, jis – vienas iš jauniausių profesorių Oksforde.*

Dėl proto neabejojau; buvo įdomu, ar turės bent kiek vaizduotės. Mokslininkų tipo vyrukai dažnai visai jos neturi. Bet vaizduotė labai praverstų.

– Jo fantastiškos akys, – tarė Briana, svajingai palikdama nuošaly Rodžerio smegenų klausimą. – Ar tu kada nors matei žalesnes?

– Taip, įstabios, – pritariau. – Visą laiką tokios buvo, prisimenu, atkreipiau dėmesį, kai tik pamačiau jį dar vaiką.

Briana pažvelgė į mane iš viršaus suraukusi antakius.

– Taip, mama, iš tikrųjų! Ar tau būtinai reikėjo sušukti: „Dievaži, kaip tu išaugai“, kai jis atidarė duris? Taip nesmagu buvo!

Nusijuokiau.

– Na, jei žmogų paskutinį kartą matei besisukiojantį tau palei bambą, o staiga pasijunti jo nosies galiuką reginti iš apačios, – ėmiau gintis, – tai kaip jau to skirtumo nepastebėsi.

– Mama! – pasipiktino ji, bet prajuko.

– Jo ir užpakaliukas labai dailus, – atkreipiau dėmesį, kad dar labiau ją pralinksminčiau. – Pastebėjau, kai pasilenkęs pilstė viskį.

– Maaam, žmonės išgirs!

Mudvi buvome beveik priešusios autobusų stotelę. Prie ženklo stovėjo dvi ar trys moterys ir pagyvenęs ponas tvido kostiumu; kai prisiartinome, jie atsisukę sužiuro į mus.

– Ar čia stoja Loch Saido ekskursijų autobusai? – paklausiau akimis naršydama po stulbinamą skelbimų ir žinučių margumyną lentoje.

– Taigi taigi, stoja, – geraširdiškai atsakė viena iš ponių. – Už kokių dešimts minučių pareina. – Ji akylai tyrinėjo Brianą, tokią aki-vaizdžiai amerikonišką su mėlynais džinsais ir balta neperpučiama striukele. Patriotinę gaidą stiprino nuo pastangų suturėti juoką nukaitęs veidas. – Važiuosit pasižiūrėti Neso? Pirmą kartą, ar ne?

Nusišypsojau jai.

– Prieš daugiau negu dvidešimt metų plaukiojau po Nesą su vyru, bet dukrai tai pirmoji kelionė po Škotiją.

– A, šit kaip.

Mano žodžiai patraukė ir kitų ponių dėmesį, jos susibūrė aplinkui, ūmai ėmė rodyti draugiškumą, bėrė patarimus ir klausimus, kol iš už kampo pukšėdamas pasirodė ir privažiavęs sustojo didelis geltonas autobusas.

Prieš lipdama Briana stabtelėjo pasigėrėti vaizdingu piešiniu: žalios susirangiusios kilpos vingiavo po mėlynai nudažytą ežerą, apkraštutą juodų pušų siluetų.

– *Smagu bus, – tarė ji juokdamasi. – Manai, pamatysim pabaisą?*
 – *Negali žinot, – atsakiau.*

Likusią dieną Rodžeris praleido susimąstęs, išsiblaškęs griebdamasis tai vieno, tai kito darbo. Knygos, kurias reikėjo supakuoti ir dovanoti Senovės išsaugojimo draugijai, gulėjo pabirusios iš dėžės, senukas plokščiadugnį pastoriaus sunkvežimis stovėjo ant keliuko atdaru antvožu, nebaigtu tikrinti varikliu, o pusiau nugertas arbatos puodelis su priskretusia pieno putele stovėjo prie Rodžerio alkūnės, kol jis tuščiomis akimis žvelgė į ankstyvo pavakario lietu.

Žinojo, ką reikėtų daryti – imti kraustyti pačią pastoriaus kabineto širdį. Ne knygas – kad ir koks didelis darbas jas sutvarkyti, reikia tik nutarti, kurias pasilaikyti sau, o kurias išsiųsti senovės saugotojams arba koledžo, kurį pastorius baigė, bibliotekai. Ne, anksčiau ar vėliau jam teks imtis milžiniško rašomojo stalo, kurio visi stalčiai buvo prikimšti popierių, dokumentai kyšojo iš daugybės jo skyrelių. Ir dar teks nukabinti ir rasti kur padėti visas tas įvairenybes, kurios puošė visą kamštinę sieną vienoje kambario pusėje: ši užduotis būtų atgrasiusi net ir didžiausią narsuolį.

Rodžeriui ir šiaip nesinorėjo imtis šio nuobodaus darbo, bet dabar jį dar kai kas stabdė. Jis nenorėjo kapstytis su šitais darbais, nors juos ir būtinai reikėjo nudirbti; jam magėjo imtis Klerės Randal sumanymo, sekti Kulodeno klanu vyrų pėdsakais.

Tai buvo savotiškai įdomus projektas, nors gal ir nereikšmingas kaip mokslo tyrimas. Bet esmė ne ta. Ne, pagalvojo Rodžeris, jeigu būtų visiškai atviras sau, Klerės Randal sumanymo jam knietėjo imtis todėl, kad norėjosi nueiti į ponios Tomas svečių namus ir padėti savo darbo vaisius Brianai Randal po kojomis, panašiai, sakoma, riteriai atnešdavo ir padėdavo nukautų slibinų galvas. Net jeigu nepasiektų tokio masto rezultatų, Rodžeriui mirtinai reikėjo dingsties vėl ją pamatyti ir su ja pasikalbėti.

Jinai primena Broncino* paveikslą, nusprendė Rodžeris. Jos abi su motina daro tokį keistą išpūdį, lyg būtų apvedžiotos ryškiais kontūrais, nupieštos tokiais ryškiais potėpiais ir smulkiomis detalėmis, kad išsiskiria iš supančio fono, lyg būtų jame išgraviruotos. Bet Briana žavėjo tomis ryškiomis spalvomis ir tuo visišku fiziniu realumu, dėl kurio Broncino modeliai, regis, lydi tave akimis, atrodo, tuoj prašneks iš savo rėmų. Rodžeriui niekad neteko matyti, kad Broncino paveikslas raukytųsi prieš stiklą viskio, bet jeigu toks būtų, jis tikrai atrodytų lygiai kaip Briana Randal, manė jis.

* *Agnolo di Cosimo* (1503–1572), paprastai žinomas kaip Il Bronzino, arba Agnolo Bronzino, italų manierizmo tapytojas iš Florencijos. (Čia ir toliau vertėtos pastabos.)

– Ką gi, prakeikimas, – ištarė jis. – Ilgai juk neužtruks rytoj peržiūrėti Kulodeno namų įrašų knygas, tiesa? Tu, – kreipėsi jis į rašomąjį stalą ir visą jo turtą, – tu gali palūkėti dienele. Taip pat ir tu, – tarė jis sienai ir įžūliai išsitraukė iš lentynos detektyvą. Apsidairė karingu žvilgsniu, tarsi provokuodamas kurį iš baldų protestuoti, bet buvo girdėti vien elektrinio židinio užsesys. Išjungė jį ir su knyga po pažastim išėjo iš kabineto, pakeliui užgesindamas šviesą.

Po minutės grįžo, patamsyje perėjo kambarį ir pasiėmė nuo stalo vardų sąrašą.

– Nagi, suk jį velniai! – sumurmėjo ir įsikišo jį į marškinių kišenę. – Nenoriu ryte pamiršti nelemtojo.

Rodžeris paplekšnojo per kišenę, ties širdimi pajuto traškant popierių ir užlipo į viršų gulti.

Iš Neso grįžom sužvarbusios nuo vėjo ir lietaus, mūsų maloniai laukė karšta vakarienė ir liepsnojantis židinyš svetainėje. Briana dar prie kiaušinienės pradėjo žiovauti ir greit atsiprašiusi nuėjo įlįsti į karštą vonią. Aš kurį laiką pasėdėjau apačioje, šnektelėjau su ponija Tomas, šeimininke, ir savąją vonią bei naktinius pasiekiau tik prieš dešimtą.

Briana anksti kėlė ir anksti gulė; kai pravėriau miegamojo duris, mane pasitiko tylus jos šnopavimas. Ne tik anksti migdavo – ji dar ir miegodavo kaip užmušta; tylomis sukiojaisi po kambarį, kabinau drabužius ir dėlioju daiktus į vietas, bet pavojus ją pažadinti beveik negrėsė. Man triūšiant, namai nutilo, ir mano pačios judesiai atrodė triukšmingi.

Atsivežiau keletą Frenko knygų, ketinau padovanoti jas Inverneso bibliotekai. Jos gulėjo sudėtos mano lagamino dugne, sudarydamos tvirtą pagrindą lengviau susispaudžiantiems daiktams ant viršaus. Vieną po kitos jas ištraukiau ir išdėlioju ant lovos. Penki tomai kiektais viršeliais, blizgančiais ryškiais aplankais. Gražūs, solidūs daiktai; kiekviena – po penkis šešis šimtus puslapių, neskaičiuojant rodyklių ir iliustracijų.

Mano velionio vyro raštų rinkinys, leidimai su išsamiais paaiškinimais. Aplankų atvartuose puikavosi ilgi susižavėjimo kupini atsiliepimai, visų pripažintų istorijos ekspertų komentarai. Neblogas gyvenimo kūrinys. Tokiais laimėjimais gali tik didžiulotis. Kompaktiška, svaru, autoritetinga.

Tvarkingai sukroviau knygas vieną ant kitos ant stalo, greta savo rankinės, kad ryte nepamirščiau pasiimti. Pavadinimai nugarėlėse,

žinoma, buvo skirtingi, bet sudėjau jas taip, kad viename krašte vienas virš kito lygiavo tie patys žodžiai – „Frenkas V. Randalas“. Lemputės prie lovos apšviestame plotelyje jie tviskėjo kaip brangakmeniai.

Svečių namai skendėjo tyloje; turistams metų laikas dar buvo per ankstyvas, o tie, kurie viešėjo, jau seniai buvo sumigę. Gretimoje lovoje Briana tyliai sušnarpštė ir apsivertė ant kito šono, ilgos raudonų plaukų sruogos liko užsiskleidusios ant jos sapnuojančio veido. Iš po antklodės kyšojo viena ilga basa koja, ir aš švelniai ją užklojau.

Impulsyvi paskata liesti miegantį vaiką niekadosis neišnyksta, nesvarbu, kad tas vaikas jau gerokai didesnis už motiną ir pats savo ruožtu virsta moterim – kad ir jauna. Nubraukiau jai nuo veido plaukus ir paglosčiau viršugalvį. Nusišypsojo per miegus, trumpai šmestelėjo ir vėl pranyko pasitenkinimo refleksas. Stebėjau dukrą, ir mano lūpose šypsena užsibuvo ilgėliau, ir vėl, kaip jau tokią daugybę kartų, sukuždėjau jos per miegus negirdinčioms ausims: „Viešpatie, tu tokia panaši į jį.“

Nurijau gerklėje besitvenkiantį gniužulą – dabar tai jau buvo be maž įprotis – ir pasiėmiau nuo kėdės atkaltės chalata. Škotijos Aukštumose balandžio mėnesį velnioniškai šalta, bet aš dar neketinau slėptis šiltame lovos prieglobstyje.

Buvau paprašiusi šeimininkės palikti svetainėje degantį židinį, patikinusi, kad prieš guldama jį užgesinsiu. Tylutėliai užvėriau duris, akyse vis dar regėdama ištįsusias kojas ir rankas ir ant žydros dygsniuotos antklodės išdrikusį raudoną šilką.

– Irgi neblogas gyvenimo kūrinys, – sušnabždėjau tamsiam koridoriui. – Gal ir ne toks kompaktiškas, betgi koks autoritetingas.

Mažutė svetainė jaukiai skendėjo prieblandoje, ugnis židinyje priblėso ir liko rusenti lygia liepsna išilgai didelio rąsto nugarkaulio. Prisitraukiau arčiau krėsliuką ir užsikėliau kojas ant grotelių. Aplink buvo girdėti visi įprasti šiuolaikinio gyvenimo garsai; apačioje, rūsyje, tyliai dūzgė šaldytuvai, šlamėjo ir užčiojo centrinio šildymo sistema, kurios dėka židinyje tapo nebe būtinu dalyku, o veikiau maloniu patogumu; lauke kartkartėmis pravažiudavo automobilis.

Bet po visu šituo tyvuliavo gili Aukštumų nakties tyla. Sėdėjau nuščiuvusi ir atsivėriau jai. Paskutinį kartą ją jutau prieš dvidešimt metų, bet tamsos galybė vis taip pat ramino, glūdėjo susirangiusi tarp kalvų.

Įkišau ranką į chalato kišenę ir išsitraukiau sulankstytą popieriaus lapą – sąrašo, kurį daviau Rodžeriui Veikfildui, nuorašą. Židinio ugnies šviesoje buvo per tamsu skaityti, bet man nė nereikėjo

įžiūrėti tų vardų. Išlyginau lapą ant šilku apgaubto kelio ir sėdėjau, aklo mis stebeilydama į neįskaitomą spausdintą šriftą. Iš lėto perbraukiau pirštu kiekvieną eilutę, nelyginant maldą tyliai murmėdama kiekvieno vyro vardą. Šaltai pavasario nakčiai jie priklausė labiau negu aš. Bet aš vis žvelgiau į liepsnas, leisdama tamsai iš lauko sueiti mano vidun ir užpildyti tuščias ertmes.

Tardama jų vardus tartum kviečiau, žengiau pirmuosius žingsnius atgal, kirtau tuštumą į tamsybes, kur jie laukė.

2

Intriga komplikuojasi

KITA RYTA Rodžeris išėjo iš Kulodeno namų nešinas dvylika puslapių užrašų ir vis labiau glumdamas. Iš pradžių, atrodo, laukia visai paprastas istorinis tyrimas, o dabar reikalas ėmė vingiuoti netikėtais posūkiiais, ir apsirikti čia negalėjai.

Žuvusiųjų prie Kulodeno sąrašuose jis rado tik tris pavardes iš Klerės Randal sąrašo. Nieko čia keista. Karolio Stiuarto armijoje retai kada būdavo tvarkingai surašomi įstojusieji, mat kai kurie klanų vadai prisidėdavo prie Gražuolio princo vyrų iš trumpalaikio įgeidžio, daugelis dėl dar menkesnės priežasties atsimetė, jų vardams nespėjus atsirasti jokiuose oficialiuose dokumentuose. Į pabaigą Aukštumų kariuomenės knygos, jau ir taip priešokiais rašomos, buvo ir visai užmestos; nevertėjo rašyti algalapių, jeigu vis tiek neturėjai iš ko mokėti į juos įtraukiamiems vyrams.

Rodžeris atsargiai pasilenkė ir surangė savo išstypusį kūną į senuką „Morris“, automatiškai nuleisdamas galvą, kad nesusitrenktų. Išsitraukęs iš po pažasties aplanką, atsivertė ir, raukydamas kaktą, peržvelgė nusirašytus puslapius. Keista, kad beveik visi Klerės sąrašo vyrai buvo paminėti kitame kariuomenės sąrašė.

Iš tam tikro klando pulko vyrai galėjo dezertyruoti, vis labiau aiškėjant, kokio masto katastrofa artėja; tai nebūtų nepaprasta. Ne, visas reikalas darėsi visiškai nesuprantamas, nes vardai iš Klerės sąrašo – visi iki vieno – atsirado Lovato valdovo pulke, kuris vėliau buvo pasiūstas į mūsų tesint paramos pažadą, Stiuartams duotą Saimono Freizerio, lordo Lovato.

O juk Klerė tvirtai teigė, – žvilgtelėjęs į jos duotus lapus, Rodžeris tuo įsitikino, – kad visi šie vyrai buvo kilę iš nedidelio dvaro pavadinimu Broch Tuarachas, gerokai į pietvakarius nuo Freizerio valdų – iš tiesų Makenzių žemių paribiuose. Negana to, ji sakė, kad šie vyrai kovėsi Aukštumų kariuomenės gretose nuo pat Prestonpanso mūšio, kuris vyko kampanijai dar tik įsibėgėjus.

Rodžeris papurtė galvą. Galai čia nesueina. Žinoma, Klerė galėjo apsirikti dėl laiko – juk pati sakėsi nesanti jokia istorikė. Bet tik jau ne dėl vietos, tiesa? Ir kaip vyrai iš Broch Tuaracho dvaro, neprisiekę ištikimybės Freizerių klando vadui, galėjo tarnauti Saimonui Freizeriui? Teisybė, lordas

Lovatas garsėjo kaip Senas Lapinas, ir ne be pagrindo, tačiau Rodžeris abejojo, kad ir tasai rūstus senas grafas būtų turėjęs užtektinai klastos ištaisyti šitokį triuką.

Suraukęs kaktą, Rodžeris užkūrė variklį ir išriedėjo iš aikštelės. Kulodeno namų archyvai beviltiškai nepilni, daugiausia – vaizdingi lordo Džordžo Murėjaus laišakai, niurzgantys, girdi, baigiasi atsargos, ir dalykėliai, kurie glosto turistų akį muziejų vitrinose. Rodžeriui reikėjo kur kas daugiau.

– Palūkėk, brolyti, – sudraudė jis save, posūkyje šnairuodamas į veidrodėlį. – Tau reikia stengtis sužinoti, kas nutiko tiems, kurie *negavo* galo prie Kulodeno. Koks skirtumas, kaip jie ten atsidūrė, jeigu iš mūsų išėjo visi kaip vienas?

Bet ši mįslė jam nėjo iš galvos. Kokia keista aplinkybė. Vardai nepaprastai dažnai susimaišydavo, o ypač Aukštumose, kur bet kuriais laikais, regis, pusė gyventojų būna vardu Aleksandras. Dėl šios priežasties vyrus buvo įprasta vadinti pagal kilmės vietovardį, ne tik klanų vardais ir pavardėmis. Kartais – *vietoj* pavardžių. Lokylis, vienas iš žymiausių jakobitų vadų, iš tikro buvo Donaldas Kameronas iš Lokylio, ir tokiu vardu jis išsiskyrė iš gaušybės kitų Donaldų Kameronų.

O visi kalniečiai, nepakrikštyti Donaldais arba Alekais, turėjo Džono vardą. Iš trijų vardų, Rodžerio rastų žuvusiųjų sąrašuose ir atitinkančių Klerės sąrašą, vienas buvo Donaldas Murėjus, vienas – Aleksandras Makenzis Freizeris, o vienas – Džonas Greihamas Freizeris. Visi – be prirašyto kilmės vietovardžio, vien plikas vardas su pavarde ir pulkas, kuriam jie priklausė. Lovato valdovo pulkas, Freizerio pulkas.

Tačiau be vietovardžio Rodžeris negalėjo būti tikras, kad jie iš tiesų tie patys vyrai, kurių vardai išvardinti Klerės sąraše. Žuvusiųjų sąrašuose buvo bent šeši Džonai Freizeriai, bet ir šie sąrašai juk neišsamūs; anglai nesistengė surašyti nei išsamiai, nei tiksliai – daugelis knygų buvo užpildytos jau faktui įvykus, kai klanų vadai skaičiuodavo galvas ir taip nustatydavo, kas negrįžo namo. Nemažai vadų patys negrįžo, todėl reikalai dar labiau susipainiojo.

Rodžeris iš bejėgiškumo įnirtingai pasitrynė delnu plaukus, tartum viršugalvio masažas stimuliuotų smegenis. O jeigu tie trys vardai nėra anų trijų vyrų, viskas grimzta į dar gilesnę paslaptį. Gera pusė Karolio Stiuarto kariuomenės buvo iššudyta prie Kulodeno. O Lovato vyrai kovėsi pačiame jo įkaršty, pačiame mūsų tirštume. Nesuvokiama, kad trijų dešimčių vyrų būrys tokioje padėtyje būtų išlikęs be nė vieno žuvusiojo. Prie sukilimo Lovato vyrai prisidėjo vėlai; kituose pulkuose, kur kariai jau pakankamai ilgai tarnavo, kad suprastų, kas jų laukia, buvo masiškai dezertyruojama, o Freizeriai laikėsi stebėtinais ištikimais – paskui dėl to ir nukentėjo.

Iš gilaus susimąstymo pažadintas garsaus pypsėjimo už nugaros, Rodžeris pasuko į šalikelę ir praleido susierzinusį didžiulio sunkvežimio vairuotoją. Mąstymas ir vairavimas – nesuderinamos veiklos rūšys, nusprendė jis. Jei taip ir toliau, galop atsitrenks į kokią mūro sieną.

Valandėlę sėdėjo nejudėdamas, pasinėręs į svarstymus. Kilo natūrali mintis važiuoti į ponios Tomas viešbutėlį ir papasakoti Klerai, ką iki šiol pavyko aptikti. Mintis darėsi dar patrauklesnė dėl to, kad taip pavyktų keletą minučių pasimaudyti šildančioje Brianos Randal kaimynystėje.

Kita vertus, jo, kaip istoriko, nuojauta reikalavo daugiau duomenų. O jis anaip tol nebuvo tikras, kad Klerė – kaip tik tas žmogus, kuris galės tų duomenų pasiūlyti. Galvoje netilpo, kam ji būtų jį samdžiusi ir tuo pat metu trukdžiusi atlikti tyrimą pateikdama netikslią informaciją. Tai neprotinga, o Klerė Randal jam darė net labai protingo žmogaus įspūdį.

Vis dėlto tas nutikimas su viskiu. Prisiminus Rodžeriui užkaito skruostai. Buvo įsitikinęs, kad ji numetė stiklus tyčia – o kadangi neatrodė iš tų žmonių, kurie linkę pokštus krėsti, jis norom nenorom linko manyti, kad Klerė taip pasielgė siekdama sutrukdyti jam pakviesti Brianą į Broch Tuarachą. Ar nenorėjo, kad jis ten nuvyktų, ar tik nenorėjo, kad jis ten nusivežtų Brianą? Juo daugiau jis mąstė apie tą nutikimą, juo tvirčiau įsitikino, kad Klerė Randal kažką slepia nuo dukters, bet neišsivaizdavo ką. Dar mažiau nutuokė, ką bendra tai turi su juo ar jo prisiimtu tyrimu.

Būtų metęs šitą reikalą, bet stabdė du dalykai. Briana ir paprastas smalsumas. Magėjo sužinoti, kas gi čia dedasi, ir jis sužinos, velniai rautų.

Tyliai pastukseno kumščiu į vairą, nekreipdamas dėmesio į plūstantį mašinų srautą. Galiausiai apsisprendęs, vėl užkūrė variklį ir įsuko į kelią. Kitoje žiedinėje sankryžoje apsuko tris ketvirčius rato ir leidosi į Inverneso centro pusę, o tada į geležinkelio stotį.

„Skrajojantis škotas“ per trejetą valandų gali nudanginti jį į Edinburgą. Stiuartų dokumentų rinkinio kuratorius artimai bičiuliuosi su pastorium. O pradžiai jis turi vieną gairę, kad ir kokią keistą. Kariuomenės sąrašas, kuriame buvo išvardinti Lovato pulko vyrų vardai, anuos trisdešimt priskyrė kapitoniui Džeimsui Freizeriui – iš Broch Tuaracho. Šis žmogus – vienintelis regimas ryšys, siejantis Broch Tuarachą ir Lovato Freizerius. Rodžeriui pasidarė įdomu, kodėl Džeimsas Freizeris nepaminėtas Klerės sąrašė.

Išlindo saulutė, balandžio vidury – retas įvykis, ir Rodžeris ja mėgavosi nuleidęs mažutį langelį vairuotojo pusėje, kad gairus vėjelis pūstų jam pro ausį.

Jam teko pasilikti nakvoti Edinburge, o kitą dieną vėlai grįžo ir buvo toks pavargęs po ilgos kelionės traukiniu, kad tik pavalgė karštos vakarienės, kurią jam primygtinai siūlė Fiona, ir griuvo į lovą. Tačiau šįryt atsikėlė kupinas naujos energijos ir ryžto ir išvažiavo automobiliu į Broch Mordos kaimelį netoli tos vietos, kur buvo dvaras pavadinimu Broch Tuarachas. Jeigu Brianos Randal motina ir nenorėjo, kad duktė važiuotų į Broch Tuarachą, jam pačiam juk niekas netrukdo žvilgtelėti, kaip ta vieta atrodo.

Rodžeris jau aptiko ir patį Broch Tuarachą, ar bent jau manėsi jį radęs; milžiniška akmenų nuolaužų krūva supo sugriuvusio senovinio apvalaus *broch*, bokšto, liekanas. Tokie bokštai žiloje senovėje buvo ir gyvenami, ir naudojami gynybai. Užteko geilų kalbos žinių suprasti, kad šis pavadinimas reiškia „šiaurėn žvelgiantis bokštas“, ir akimirka pasidarė įdomu, kaip apvalus bokštas galėjo įgyti šitokį vardą.

Netoliese buvo matyti ir patsai dvaras bei ūkiniai pastatai, taip pat sugriuvę, nors kur kas geriau išlikę. Kieme prie durų ant stulpo styrojo prirtvirtintas kažkoks nekilnojamojo turto agento skelbimas, išblukęs ir beveik neįskaitomas. Rodžeris stovėjo šlaite viršum namo ir dairėsi. Iš pirmo žvilgsnio neįžvelgė nieko, dėl ko Klerė būtų galėjusi norėti sutrukdyti dukteriai čia apsilankyti.

Pastatė morisą kiemelyje ir išlipo. Vieta buvo graži, bet labai jau atkampi; prirėkė keturiasdešimt penkias minutes kuo atsargiausiai manevruoti, kad nepradaužęs degalų bako atvairuotų giliomis kaimo keliuko provėžomis nuo plento iki dvaro griuvėsių.

Į pastatą nėjo; buvo akivaizdu, kad jis apleistas ir galbūt pavojingas, o viduje juk nieko nebus. Durų sąramoje buvo įrėžtas vardas FREIZERIS, tas pats vardas žymėjo ir daugelį nedidelių antkapinių akmenų ten, kur turėjo būti šeimos kapinaitės, – bent tuos, kurių užrašai dar buvo įskaitomi. Ne kažin kiek iš to naudos, pagalvojo Rodžeris. Nė viename iš šių antkapių nebuvo vyrų vardų iš jo sąrašo. Jam teks važiuoti toliau šiuo keliu – pagal kelių žemėlapi, Broch Mordos miestelis dar už trijų mylių.

Kaip jis ir baiminosi, kaimo bažnytelė jau prieš daugelį metų paliko nebenaudojama ir buvo nugriauta. Atkakliai beldėsi į vienas po kitų kaimiečių duris, bet gyventojai nieko nesuprasdavo arba sutikdavo jį niūriais žvilgsniais, o galų gale vienas garbaus amžiaus ūkininkas abejodamas pasamprotavo, girdi, senieji parapijos archyvai galėjo nukeliauti į Fort Viljamo muziejų, o gal į patį Invernesą; tenai esą gyvenęs vienas pastorius, kuris renkąs tokį šlamštą.

Pavargęs ir sudulkėjęs, bet dar nepraradęs ryžto, Rodžeris nupėdino prie mašinos, laukiančios pavėsyje gatvelėje prie kaimo smuklės. Tokie

sunkumai dažnai pastoja kelią istorikui, renkančiam medžiagą vietovėse, ir Rodžeris buvo prie jų pripratęs. Tik išmes greitosiomis bokalą alaus – na, gal porą, nes diena kaip reta šilta, – ir pirmyn į Fort Viljamą.

Taip man ir reikia, karčiai pagalvojo Rodžeris, jeigu ieškomi dokumentai pasirodys bedulką velionio pastoriaus archyvuose. Štai ko nusipelnė apsisėdamas darbą ir puldamas gaintotis briedį girioje, kad padarytų merginai įspūdį. Iš kelionės į Edinburgą tik tiek naudos, kad galima išbraukti tris vardus, kuriuos buvo radęs Kulodeno namuose; paaiškėjo, kad visi šie trys vyrai priklausė skirtingiems pulkams, ne grupei iš Broch Tuaracho.

Stiuartų rinkiniai užėmė ištisus tris kambarius, o ką jau kalbėti apie neapsakomą daugybę dėžių muziejaus rūsiuose, tad vargu ar būtų galėjęs pasigirti nuodugnai juos ištyrinėjęs. Vis dėlto pavyko rasti Kulodeno namuose matyto algalapio nuorašą, kuriame šie vyrai išvardyti drauge stojantys į pulką, vadovaujami Lovato valdovo – Senojo Lapino sūnaus, išeitų, jaunojo Saimono. Slidus, gyvatė, lošė dvejoją lošimą, pamanė Rodžeris; įpėdinį pasiuntė kautis Stiuartų pusėj, o pats liko namie ir skelbėsi esąs ištikimas karaliaus Jurgio vasalas. Tik ne kažin ką laimėjo.

Šiame dokumente buvo minimas vadas Saimonas Freizeris jaunesnysis, o Džeimso Freizerio visai nebuvo. Tačiau kažkoks Džeimsas Freizeris buvo minimas nemažai armijos depešų, memorandumų ir kitų dokumentų. Jeigu tai tas pats žmogus, tai jis kampanijoje gana veikliai reiškėsi. Vis dėlto, turint tik vardą ir pavardę Džeimsas Freizeris, neįmanoma nuspręsti, ar tai tas pats Freizeris iš Broch Tuaracho; vardas Džeimsas Aukštumose buvo taip pat paplitęs, kaip Dankanas ar Robertas. Tik vienintelėje vietoje Džeimsas Freizeris buvo paminėtas dar ir su kitais vardais, kurie galėtų padėti nustatyti jo tapatybę, bet tame dokumente jo vadovaujamų vyrų nebuvo minima.

Rodžeris gūžtelėjo pečiais ir suirzęs nuvijo šalin nežinia iš kur atsiradusį spiečių plėšrių uodų. Nuosekliai peržiūrėti tuos archyvus užtruks kelerius metus. Negalėdamas atsiginti apspitusių uodų, jis nėrė į tamsią, alaus darykla atsiduodančią smuklę ir paliko jų debesį nervingai sukti ratų už durų.

Gurkšnodamas vėsus, kartų elį, mintyse pasikartoją jau nuveiktus žygius ir turimas galimybes. Šiandien turėjo laiko nuvažiuoti į Fort Viljamą, nors į Invernesą grįžtų vėlai. O jeigu Fort Viljamo muziejuje nieko neatsirastų, tuomet logiškas – nors ir juokinga – kitas žingsnis būtų gerai pasirausti pastoriaus archyvuose.

O tada? Jis užsivertė paskutinius karčiojo lašus ir pamojo šeimininkui, kad įpiltų dar bokalą. Na, jeigu jau taip susiklostytų, matyt, artimiausiu metu jis negalėtų nuveikti nieko geriau, tik iššniukštinėti visus šventorius

ir visas kapines Broch Tuaracho apylinkėse. Rodžeris abejojo, ar ponias ir panelę Randal liks viešėti Invernese dvejus ar trejus metus, kantriai laukdamas tyrimo rezultatų.

Įkišęs ranką į kišenę, apčiuopė užrašų knygelę, nuolatinę istoriko palydovę. Prieš išvažiuodamas, Broch Mordoje jis privalo bent žvilgtelėti į senąjį šventorių ar kas iš jo likę. Niekad nežinai, ką aptiksi, ir bent jau nereikės grįžti.

Kitą dieną po pietų Rodžerio pakviestos ponias Randal su dukra atėjo įsgerti arbatos ir pasiklaudyti, ką jam iki šiol pavyko nuveikti.

– Radau keletą vardų iš jūsų sąrašo, – pasakė jis Klerei, rodydamas kelią į kabinetą. – Labai keista – dar neaptikau nė vieno, kuris būtų tikrai žuvingas prieš Kulodeno. Maniausi turįs tris, bet paaiškėjo, kad tai kiti bendrapavardžiai vyrai.

Jis pažvelgė į daktarę Randal; ji stovėjo nuščiuvusi, viena ranka įsitvėrusi kėdės atkaltės, lyg užsimiršusi.

– Hm, gal prisėstumėt? – paragino Rodžeris, ir ji, truputį krūptelėjusi, palinksėjo ir prisėdo ant kėdės krašto.

Rodžeris stebėjo ją smalsiu žvilgsniu, bet pasakojo toliau; ištraukė savo tyrimo aplanką ir įteikė Klerei.

– Kaip jau sakiau, keista. Visų vardų nesusekiau; matyt, turėsiu eiti šniukštinti po parapijų įrašus ir kapines aplink Broch Tuarachą. Didumą šių įrašų radau tarp tėvo dokumentų. Bet žinant, kad jie visi buvo Kulodeno, būtų galima tikėtis užtikti bent vieną dvi žuvusiųjų mūšyje pavardes. Ypač, jeigu, kaip sakote, jie tarnavo viename iš Freizerių pulkų – šie beveik visi kovėsi mūsų centre, kur vyko nuožmiausios kautynės.

– Žinau.

Keista intonacija privertė Rodžerį į ją pažiūrėti, bet veido nebuvo matyti, nes Klerė palinko virš rašomojo stalo. Daugelis dokumentų buvo nuorašai, padaryti paties Rodžerio ranka, nes į valstybinius archyvus, saugančius Stiuartų rinkinius, dar nebuvo prasiskverbusi egzotiška fotokopijavimo technika. Vis dėlto aplanke buvo ir keli originalūs lapai, iškapstyti iš velionio pastoriaus Veikfildo XVIII amžiaus lobyno. Ji atsargiai pirštų galais vartė dokumentus, stengdamasi nečiupinėti popieriaus daugiau, negu būtina.

– Jūs teisingas, iš tikrųjų keista.

Rodžeris atpažino jos balse jaudulį, tačiau atmiešą pasitenkinimu ir palengvėjimu. Kažin kodėl jina šito laukė – o gal vylėsi.

– Sakysit... – Ji sudvejojo. – Tie jūsų rasti vardai. Kas tiems vyrams atsitiko, jeigu jie nežuvo prieš Kulodeno?

Rodžerį kiek stebino tai, kad jai, regis, visa tai nuoširdžiai rūpi, bet jis paslaugiai išsitraukė aplanką su savo pastabomis ir atsivertė.

– Du iš jų minimi laivo įgulos sąraše; netrukus po Kulodeno jie emigravo į Ameriką. Keturi mirė sava mirtimi praėjus maždaug metams – nieko nuostabaus, po Kulodeno mūšio kilo baisus badas, ir daug žmonių Aukštumoje išmirė. O štai šį radau parapijos knygoje, bet ne tos parapijos, iš kurios jis buvo kilęs. Vis dėlto esu tvirtai įsitikinęs, kad tai vienas iš jūsų vyrų.

Tik kai Klerės pečius paliko įtampa, Rodžeris pastebėjo, kad jos ten apskritai būta.

– Norite, kad ir kitų paieškočiau? – paklausė jis, vildamasis, kad atsakymas bus „taip“. Per motinos petį jis stebėjo Brianą. Ji stovėjo prie kamštinės sienos, pusiau pasisukusi, lyg nesidomėdama motinos sumanymu, bet Rodžeris pastebėjo mažą vertikalią raukšlytę, įsirižusią tarp antakių.

Galbūt ji pajuto tą patį kaip ir jis – keistą užslopintą jaudulį, kuris gaubė Klerę nelyginant elektros laukus. Rodžeris tai pastebėjo, vos tik Klerė įėjo į kambarį, o jo pasakojimas šį įspūdį tik sustiprino. Jis vaizdavosi, kad jeigu paliestų ją, tarp jų šoktų įkaitusi kibirkštis.

Jo mintis nutraukė beldimas į kabineto duris. Jos atsidarė, ir Fiona Greiham įstūmė vidun arbatos vežimėlį su arbatiniu, visą nukrautą puodeliais, servetėlėmis, trijų rūšių sumuštinukais, pyragaičiais su kremu, su uogiene, biskvitiniu tortu ir sklindžiais su šviežiai sutirštėjusia grietine.

– Niam! – sušuko Briana, išvydusi šį vaizdą. – Čia viskas mums, ar jūs laukiate dar dešimties svečių?

Klerė Randal žiūrėjo, kaip ruošiamasi arbatai, ir šypsojosi. Elektros laukas tebetvyrojo, bet didžiulėmis pastangomis prigesintas. Rodžeris pastebėjo, kad viena jos ranka taip susigniauzė tarp sijono klosčių, jog žiedas suveržė pirštą.

– Po tokios sočios arbatos mums kelias savaites nebereiks valgyti, – tarė ji. – Atrodo nuostabiai!

Fiona spindėjo iš pasitenkinimo. Ji buvo žemo ūgio, apvalutė ir daili kaip ruda vištelė. Rodžeris širdyje atsiduso. Nors ir džiaugėsi galėdamas svetingai priimti viešnius, puikiai suprato, kad vaišių gausa skirta įvertinti jam, o ne joms. Devyniolikmetė Fiona degte degė vienu gyvenimo tikslu. Tapti žmona. Pageidautina, vyro, turinčio profesiją. Ji metė vienui vieną žvilgsnį į Rodžerį, kai jis prieš savaitę atvyko sutvarkyti pastoriaus daiktų, ir nusprendė, kad istorijos profesorius asistentas – geriausia perspektyva, kokią teikia Invernesas.

Nuo to laiko jis kemšamas it Kalėdų žąsis, jo batai blizginami, šlepetės ir dantų šepetėlis jam išdėliojami, lova paklojama, vakaro laikraštis įnešamas ir padedamas greta jo lėkštės, o kai jis ilgas valandas dirba palinkęs prie

rašomojo stalo – jam patrinamas sprandas ir be paliovos teiraujamasi, ar patogu, ar gerai nusiteikęs ir ar nesiskundžia sveikata. Dar niekad gyvenime Rodžeriui nebuvo tekę patirti tokio šeimyniško popinimo.

Trumpai tariant, Fiona varė jį iš proto. Pastaruoju metu vaikščiojo apsmukęs ir nesiskutęs veikiau gindamasis nuo jos neatlyžtančio persekiojimo, o ne todėl, kad būtų natūraliai apsileidęs, kaip mėgsta apsileisti vyrai, kai jų laikinai neslegia profesinės ir visuomeninės pareigos.

Mintis apie galimybę šventaisiais santuokos saitais susisieti su Fiona Greiham jį stingdė iki gyvo kaulo. Ji per metus išvarys jį iš proto savo perekšliškumu. Be to, buvo dar ir Briana Randal, dabar mažliai žvelgianti į arbatos vežimaitį, tartum svarstanti, ką pirmiau čiupti.

Šią popietę jis tvirtai laikėsi sukaupęs dėmesį į Klerę Randal bei jos užduotį ir vengė žiūrėti į jos dukterį. Klerė Randal buvo žavi, smulkių kaulų ir perregima oda, dėl to ir šešiasdešimties atrodys daugmaž taip pat, kaip atrodė dvidešimties. Bet žiūrint į Brianą Randal Rodžeriui nuolat šiek tiek trūko kvapo.

Ji laikėsi kaip karalienė, nesikūprino, kaip dažnai daro kai kurios aukštos merginos. Rodžeris atkreipė dėmesį į tiesią jos motinos nugarą ir gracingą laikyseną, ir jam pasidarė aišku, iš kur ši Brianos savybė. Bet iš kur įstabus ūgis, iš kur banguoti, iki juosmens krintantys raudoni plaukai, blyksintys aukso ir vario žiežirbomis, pamarginti gintaro ir cinamono gijomis, laisvai besigarbiniuojantys apie veidą ir gaubiantys pečius it mantija. Akys, taip tamsiai mėlynos, kad kartais, nelygu šviesa, atrodo juodos. Neaišku nė iš kur ta plati, dosni burna su putlia apatine lūpa, kuri kvieste kvietė neskučiai bučiuoti ir kurstė tvilkančią aistrą. Šitai tikriausiai jai atiteko iš tėvo.

Apskritai Rodžeriui buvo visai prie širdies, kad Brianos tėvas čia nedalyvauja, nes jo tėviškus jausmus neabejotinai būtų papiktinusios tokios Rodžerio mintys; jis nerimavo, ar tik šių minčių neišduoda veidas.

– Arbata, nagi, – džiugiai tarė jis. – Puiku. Nuostabu. Fiona, vaisės atrodo dieviškos. Manau... hm... daugiau nieko mums neprireiks.

Nekreipdama dėmesio į užuominą, raginančią išeiti, Fiona maloniai linktelėjo priimdama viešnių komplimentus, mikliais ir taupiais judesiais išdėliojo servetėles ir puodelius, išpilstė arbatą ir pasiuntė ratu pirmąją lėkštę su pyragu, atrodė nusiteikusi pasilikti neribotą laiką, atlikdama šeiminkės priedermę.

– Užsidėkit grietinės ant sklandžių, Rodž... norėjau pasakyti, pone Veikfildai, – paragino jį ir pakabinusi įkretė jam grietinės, nė nelaukdama atsakymo. – Jūs per liesas, reikia jus atpenėti. – Ji metė sąmokslininkės žvilgsnį į Brianą Randal ir čiauskėjo toliau: – Gi žinote, kokie tie vyrai; kol nėra moters jais pasirūpinti, niekad dorai nepavalgo.

– Kaip jam pasisekė, kad galite juo pasirūpinti, – mandagiai atsakė Briana.

Rodžeris giliai įkvėpė, keletą kartų sugniaužė ir vėl ištiesė pirštus, kol atslūgo noras pasmaugti Fiona.

– Fiona, – kreipėsi jis į merginą, – gal malonėtumėt... hm... ar galėtumėt man padaryti nedidelę paslaugą?

Ji nušvito it Helovino žibintas iš moliūgo, burna išsišiepė nuo minties apie proą ką nors nuveikti jo labui.

– Žinoma, Rodž... pone Veikfildai! Ką tik norite!

Rodžeris truputį susigėdo, bet pagaliau, nuramino save, juk tai tiek pat ir jos pačios labui, kiek ir jo. Jeigu ji neišeis, jis greitai nebesugebės valdytis ir padarys ką nors tokio, dėl ko jiedu abu gailėsis.

– Ak, dėkui, Fiona. Nieko ypatinga, aš tik užsisakiau šiek tiek... šiek tiek... – jis karštligišškai mėgino prisiminti vieno iš miestelio prekybininkų pavardę, – tabako pas poną Bakaną Didžiojoje gatvėje. Pagalvojau, gal jūs sutikssite nueiti jo atsiimti už mane; išgėrus šitokios nuostabios arbatos nėra nieko tinkamesnio kaip gerypė.

Fiona jau rišosi prijuostę – įmantrią, nėriniais apkraštuotą, niūriai pastebėjo Rodžeris. Kabineto durys paskui ją užsivėrė, ir jis trumpam užsimerkė iš palengvėjimo, akimirką užmiršdamas, kad nerūko. Lengviau atsipūtes, įsitraukė į pokalbį su viešniomis.

– Klausėte, ar noriu, kad ieškotumėte likusiųjų vardų iš mano sąrašo, – beveik iškart pasakė Klerė. Rodžerį apėmė keistas jausmas, kad jai taip pat atlėjo, kai išėjo Fiona. – Taip, noriu, jeigu jums ne per didelis vargas.

– Ne, ne! Visai ne, – atsiliepė Rodžeris, ir tik visai nedaug tepamelavo. – Su malonumu paieškosiu.

Rodžerio ranka neryžtingai pakibo virš gausiai nukrauto arbatos vežimaitčio, tada nėrė žemyn ir sugriebė krištolinį grafiną su dvylikos metų „Muir Breame“ viskiu. Po grumtynių su Fiona jautėsi turįs teisę juo pasilėpinti.

– Išgersite šito? – mandagiai paklausė jis viešnių. Pagavęs pasibjaurėjimo išraišką Brianos veide, skubiai pridūrė: – Arba gal arbatos?

– Arbatos, – su palengvėjimu atsakė Briana.

– Tu nesupranti, ką prarandi, – tarė dukrai Klerė, godžiai uosdama viskio kvapą.

– Kuo puikiausiai suprantu, – atkirto Briana. – Dėl to ir prarandu.

Ji gūžtelėjo pečiais ir mirktelėjo Rodžeriui.

– Masačusetso valstijoje, kad galėtum legaliai gerti, reikia būti dvidešimt vienu metų, – paaiškino Klerė Rodžeriui. – Bri liko dar aštuoni mėnesiai, tad prie viskio ji tikrai nepratusi.

– Sudarai tokį vaizdą, lyg nemėgti viskio būtų nusikaltimas, – protestavo Briana, šypsodamasi Rodžeriui viršum arbatos puodelio.

Atsakydamas jis savo ruožtu pakėlė antakius.

– Mano miela moterie, – rūsčiai tarė jis. – Čia Škotija. Aišku, kad nemėgti viskio yra nusikaltimas!

– Ak, šiteip? Turrėkim vilties, nusikaltimas mirrrtim nebaudžiamas, arrrr ne? – švelniai atsiliepė Briana, tobulai pamėgdžiodama jo vos juntamą škotišką urzgimą.

Iš netikėtumo Rodžeris juokdamasis rijo viskį ir paspringo. Kosėdamas ir mušdamasis į krūtinę, pažiūrėjo į Klerę, kad kartu pasijuoktų. Jos lūpose buvo sustingusi dirbtinė šypsena, bet veidas išbales kaip drobė. Tuomet ji sumirksėjo, nušvito natūralesne šypsena, ir akimirka išsisklaidė.

Rodžeris stebėjosi, kaip lengvai jodvi šnekučiuojasi – tiek apie nereikšmingas smulkmenas, tiek apie Klerės projektą. Briana aiškiai domėjosi tėvo darbu ir apie jakobitus išmanė kur kas daugiau už motiną.

– Nuostabu, kad jie apskritai nusikasė iki pat Kulodeno, – nusistebėjo ji. – Ar žinot, kad kalniečiai Prestonpanso mūšį laimėjo vos su dviem tūkstančiais vyrų? Prieš aštuonių tūkstančių anglų kariuomenę? Sunku patikėti!

– Na, ir Falkirko mūšis panašiai vyko, – įsiterpė Rodžeris. – Priešas turėjo ir karių, ir ginklų persvarą, jie žygiavo basi... nesuprantama, kaip jiems pavyko padaryti tai, ką jie padarė. Bet pavyko!

– Mhm, – pritarė Klerė, smagiai trūkteldama viskio. – Pavyko.

– Štai ką pagalvojau, – kreipėsi Rodžeris į Brianą, dėdamasis nerūpesingas. – Gal jums būtų įdomu nuvažiuoti su manim į kai kurias vietas – pamatyti mūšio laukus ir kitką. Ten įdomu, ir esu tikras, kad labai padėtų mėt atlikti tyrimą.

Briana nusijuokė ir susiglostė plaukus, kurie vis taikėsi įkristi į arbatą.

– Nežinau, kokia iš manęs pagalbininkė, bet labai norėčiau važiuoti.

– Fantastika!

Nustebęs ir pakylėtas iš džiaugsmo, kad ji sutiko, Rodžeris pagraibė grafino ir vos jo nenumetė. Klerė mikliai sulaikė jį bevirstantį ir dailiai pripylė jo stiklą.

– Dabar bandau bent kiek atsilyginti už tai, kad praeitą kartą išpyliau, – nusišypsojo ji atsakydama, kai Rodžeris puolė dėkoti.

Matydamas ją dabar, ramią ir atsipalaidavusią, Rodžeris suabejojo savo ankstesniais įtarimais. Gal vis dėlto tai iš tiesų nutiko netyčia? Tas dailus ramus veidas ničnieko jam neišdavė.

Po pusvalandžio vaišės buvo nusiaubtos, grafinas stovėjo tuščias, o trijulė sėdėjo vieningai apdujusi iš pasitenkinimo. Briana porą kartų

pasimuistė, žvilgtelėjo į Rodžerį ir galiausiai pasiteiravo, ar galėtų pasinaudoti „patogumais“.

– A, tualetu? Žinoma.

Jis pakilo iš krėslo, apsunkęs nuo škotiško vaisių pyrago ir migdolų biskvito. Jeigu greit nepaspruks nuo Fionos, į Oksfordą grįš sverdamas tris šimtus svarų.

– Jis iš tų senoviškų, – aiškino Rodžeris, koridoriuje mostelėdamas į vonios kambarį. – Su bakeliu paluby ir nuleidimo grandine.

– Mačiau tokių Britų muziejuje, – linktelėjo Briana. – Tik jie stovėjo ne tarp eksponatų, o moterų tualete. – Ji padvejojo, tada ryžosi paklausti: – Tualetinį popierių jūs naudojate ne tokį kaip Britų muziejuje, ar ne? Nes jeigu tokį pat, tai rankinėje turiu popierinių servetėlių.

Rodžeris primerkė vieną akį ir pažvelgė į ją kita.

– Arba čia labai keistai *non sequitur*, arba išgėriau gerokai daugiau, negu maniau.

Iš teisybės, jiedu su Klere sėkmingai sutvarkė „Muir Breame“, tik Briana pasitenkino arbata.

Nugirdusi pokalbį, Klerė pradėjo juoktis ir atsikėlusį padavė Brianai keletą kosmetinių servetėlių iš savo rankinės.

– Nebus ten vaškuoto popieriaus su antspaudu „Jos didenybės vyriausybės nuosavybė“, kaip muziejuje, bet tikriausiai bus ne ką geresnis, – pasakė ji dukrai. – Britų tualetinis popierius – paprastai gana šiurkštus daiktas.

– Ačiū. – Briana paėmė servetėles ir nususuko į duris, bet paskui vėl atsigrėžė. – Kurių velnių žmonėms reikia sąmoningai gaminti kietą kaip skarda tualetinį popierių? – paklausė ji.

– Mūsų vyrai – ažuolo širdys*, – padeklamavo Rodžeris, – jų sėdynės – nerūdijančio plieno. Grūdina tautinį charakterį.

– Jei kalbame apie škotus, tikriausiai tai paveldimas nervų atbukimas, – pridūrė Klerė. – Vyrų, kurie galėjo raiti jodinėti dėvėdami sijonus, užpakaliai – kaip balno oda.

Briana suprunksė.

– Baisu ir pagalvoti, ką jie *anais laikais* naudodavo vietoj tualetinio popieriaus.

– Iš tiesų nebuvo taip jau blogai, – nustebino atsakymu Klerė. – Tūbių lapai tikrai švelnūs, ne prastesni už dvisluoksnį tualetinį. O žiemą ar viduje paprastai pasišluostydavo drėgnu skuduru – nelabai higieniška, bet gana patogu.

Rodžeris ir Briana išsižioję pavėpsojo į ją.

– Mm... knygoj skaičiau, – paaiškino Klerė ir stulbinamai nuraudo.

* Iš oficialaus Jungtinės Karalystės laivyno maršo.

Briana, vis dar kikendama, nuėjo ieškoti patogumų, o Klerė liko stovėti prie durų.

– Nepaprastai malonu, kad mus šitaip karališkai pavaišint, – tarė ji, šypsodamasi Rodžeriui. Akimirkos sutrikimas išgaravo kaip nebuvęs, atrodė rami kaip visada. – Ir jūs labai geras, kad suieškojote man žinių apie tuos vardus.

– Man buvo vienas malonumas, – patikino ją Rodžeris. – Geras pajvaininimas po naftalino ir voratinklių. Pranešiu jums, kai tik sužinosiu ką daugiau apie jūsų jakobitus.

– Dėkui. – Klerė padvejojo, dirstelėjo per petį ir pritildė balsą. – Iš tiesų, kad jau Bri valandėlei išėjo... norėjau paprašyti jūsų kai ko asmeniškai.

Rodžeris atsikrenkštė ir pasitaisė šia oria proga pasirištą kaklaraištį.

– Prašykit, – paragino jis, nuo arbatgėrio sėkmės apimtas džiugaus dosnumo. – Esu visas jūsų paslaugoms.

– Jūs kvietėte Bri važiuoti kartu rinkti medžiagos įvykių vietose. Norėjau jūsų paprašyti... bemeilyčiau, kad į vieną vietą jos nevežtumėt, jeigu neprieštaraujate.

Rodžerio mintyse iškart suskambo pavojaus varpai. Ar jis sužinos, kokią paslaptį slepia Broch Tuarachas?

– Tai stačių akmenų ratas – žmonės vadina jį Kraig na Dunu. – Klerė žvelgdama rimtai kiek palinko į priekį. – Yra priežastis, kitaip neprašyčiau. Noriu pati ten Brianą nuvežti, bet, ko gero, kol kas negaliu jums paaiškinti kodėl. Atėjus laikui, paaiškinsiu, bet dar ne dabar. Ar pažadat?

Rodžerio galvoje mintis vijo mintį. Tai vis dėlto ne į Broch Tuarachą ji norėjo sutrukdyti jam nusivežti merginą! Viena mįslė paaiškėjo, bet kita tik dar labiau sutirštino miglas.

– Žinoma, – pagaliau ištarė jis, – jeigu tik norite.

– Ačiū.

Ji lengvai palietė jam ranką ir pasisuko ketindama eiti. Išvydęs tamsų Klerės siluetą šviesos fone, Rodžeris staiga kai ką prisiminė. Gal dabar ir ne tinkamiausias metas klausti, bet ir nepakenks.

– Ak, daktare Randal... Klere?

Klerė vėl atsigrėžė į jį. Kai nebeblaškė Brianos buvimas šalia, Rodžeris suvokė, kad Klerė Randal – ir pati labai graži moteris. Jos veidas buvo kiek įraudęs nuo viskio, o akys – visai neįprastos šviesiai rusvai auksinės spalvos, it skaidrus gintaras, pagalvojo jis.

– Visuose mano rastuose dokumentuose, kuriuose minimi šie vyrai, – pradėjo šneką Rodžeris, atsargiai rinkdamas žodžius, – minimas ir toks kapitonas Džeimsas Freizeris, kuris, atrodo, jiems vadovavo. Bet jūsų sąrašė jo nebuvo. Aš tik pagalvojau – jūs apie jį žinojote?

Akimirką Klerė stovėjo kaip suakmenėjusi, ir Rodžeris prisiminė, kaip ji elgėsi tą popietę tik atėjusi. Bet netrukus moteris vos nusipurtė ir atsakė jam iš pažiūros neprarasdama pusiausvyros:

– Taip, apie jį žinojau.

Ji kalbėjo ramiai, bet veidas išblyško, ir Rodžeriui buvo matyti, kaip pakaklėje tankiai muša pulsas.

– Neįrašiau jo į sąrašą, nes jau žinau, koks likimas jį ištiko. Džėmis Freizeris žuvo prie Kulodeno.

– Jūs esat tikra?

Lyg nekantraudama eiti, Klerė susigriebė rankinę ir žvilgtelėjo per koridorių į vonios pusę, kur girgždanti senovinė rankena bylojo apie Brianos bandymus išsigauti laukan.

– Taip, – atsakė neatsigręždama. – Esu tvirtai įsitikinusi. Ak, pone Veikfildai... norėjau pasakyti, Rodžeri.

Ji ūmai atsisuko ir įsmeigė į jį tas keistos spalvos akis. Taip apšviestos, jos atrodė beveik geltonos, pamanė jis; stambiūs katės akys, leopardo akys.

– Prašom neminėti Džeimso Freizerio mano dukteriai, – pasakė ji.

Buvo vėlus metas, ir Rodžeris jau seniai turėjo būti lovoje, bet jam nepavyko užmigti. Ar dėl Fionos keliamų nesmagumų, ar dėl trikdančių Klerės Randal prieštarų, o gal nuo jaudulio, apėmusio galvojant apie perspektyvą rinkti tyrimo medžiagą su Briana Randal, jis gulėjo plačiai atmerkтомis akimis, ir miegas nė nemėgino artintis. Užuoat vartęsis nuo šono ant šono ir skaičiavęs avis, nusprendė nemigą naudingai pritaikyti. Pasirauso po pastoriaus popierius, ir kaipmat suims miegas.

Fionos kambaryje kitame koridoriaus gale tebedegė šviesa, bet Rodžeris pirštų galais nutipeno laiptais, stengdamasis jai netrukdyti. Tada, uždeges kabinete šviesą, jis valandėlę stovėjo bandydamas aprėpti didingą jo laukiančios užduoties mastą.

Ta siena neblogai iliustravo pastoriaus Veikfildo protą. Vieną kabineto šoną visiškai dengė kamštinė lenta – beveik dvidešimt pėdų ilgio ir dvylikos pločio. Pirminio kamštinio paviršiaus kone nebuvo matyti po sluoksnių sluoksniais popierių, raštelių su pastabomis, nuotraukų, mimeografuotų lapų, sąskaitų, kvitų, paukščių plunksnų, nuo vokų nuplėštų kamučių su įdomiais pašto ženklais, adresų etikečių, raktų pakabučių, atvirukų, gumyčių ir kitokios amunicijos, prisegiotos ar priraišiotos virvelėmis.

Vietomis šios smulkmenos buvo nugulusios po dvylika sluoksnių, o vis dėlto pastorius visuomet sugebėdavo neklysdamas iš karto surasti norimą